

Причини та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах

Сукрушева Г.О.

кандидат економічних наук, доцент,
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

Папуцин В.М.

студент
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті визначено теоретичні аспекти поняття «банкрутство підприємства», розкрито причини та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах, проведено аналіз кількості справ про відновлення платоспроможності боржників або визначення їх банкрутом, визначено напрями удосконалення управління фінансовим станом вітчизняних підприємств із метою недопущення банкрутства.

Ключові слова: банкрутство, платоспроможність, фінансовий стан, антикризове управління, фінансовий моніторинг.

Сукрушева А.О., Папуцин В.М. ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ БАНКРОТСТВА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В статье определены теоретические аспекты понятия «банкротство предприятия», раскрыты причины и последствия банкротства отечественных предприятий в современных условиях, проведен анализ количества дел о восстановлении платежеспособности должников или признания их банкротом, определены направления усовершенствования управления финансовым состоянием отечественных предприятий с целью недопущения банкротства.

Ключевые слова: банкротство, платежеспособность, финансовое состояние, антикризисное управление, финансовый мониторинг.

Sukrusheva A.O., Paputsyn V.M. REASONS AND CONSEQUENCES OF THE BANKRUPTCY OF THE DOMESTIC ENTERPRISES UNDER THE MODERN TERMS AND CONDITIONS

The Article determines the theoretical aspects of the concept of bankruptcy of a company, the reasons and consequences of bankruptcy of domestic enterprises under the modern terms and conditions are revealed, the analysis of the number of cases on restoration of the solvency of debtors or their recognition as bankrupt has been made, and directions for improving the management of the financial state by domestic enterprises have been determined for the purpose of preventing from bankruptcy.

Keywords: bankruptcy, solvency, financial state, crisis management, and financial monitoring.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах кризи, що розгорнулася під впливом політичних і економічних викликів в Україні, на тлі нестабільного податкового законодавства зросла кількість підприємств, які мають незадовільний фінансовий стан, а саме відчувають проблему із платоспроможністю, що найчастіше приводить до банкрутства вітчизняних підприємств. Тому необхідно шукати шляхи удосконалення фінансового моніторингу підприємства, вивчати зовнішні і внутрішні чинники, які негативно впливають на платоспроможність підприємства, і розробляти фінансову антикризову стратегію розвитку підприємства у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку економіки, що уповільнюється поглибленням економічної кризи, питання визначення ймовірності банкрутства підприємств є особливо актуальним. У сучасній теорії та практиці досить широко розкриваються та досліджуються окремі питання методичних підходів до оцінки ймовірності банкрутства такими вітчизняними авторами, як І.А. Бланк, Т.В. Пепа, О.О. Терещенко, Н.П. Шморгун, А.С. Яблонська.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У жорстких умовах господарювання, що склалися в економіці України, коли підприємства та організації змушені швидко реагувати та пристосовуватись до кардиналь-

них змін зовнішнього середовища з метою збереження своїх конкурентних позицій, необхідне розроблення попереджувальних заходів для недопущення погіршення платоспроможності підприємства, тому метою статті є теоретичне обґрунтування поняття «банкрутство підприємства», аналіз кількості справ про відновлення платоспроможності боржників або визначення їх банкрутом та визначення напрямів удосконалення управління фінансовим станом вітчизняних підприємств у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банкрутство є закономірним явищем ринкової економіки – збиткові, неефективні

та неплатоспроможні підприємства припиняють свою діяльність. Однак у сучасних нестабільних економічних умовах значна кількість підприємств опинилась у скрутному фінансовому становищі. Досить часто підприємства зазнають фінансового краху у зв'язку з непередбачуваністю до раптових кризових умов чи будь-яких інших змін у економіці. За умов економічної кризи питання визначення ймовірності банкрутства підприємств стоїть особливо гостро, оскільки кількість збанкрутілих підприємств зростає.

У таблиці 1 представлено морфологічну оцінку поняття «банкрутство підприємства»

Таблиця 1

Морфологічна оцінка поняття «банкрутство підприємства»

Автор, джерело	Визначення	Ключові слова
Законодавча база		
Господарський Кодекс України (ст. 209), № 436-IV [1]	Банкрутство – це нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури.	Нездатність боржника відновити свою платоспроможність
Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (ст. 1), № 4212-VI [2]	Банкрутство підприємства – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному законом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури.	Процедура санації та мирова угода
Методичні рекомендації НБУ щодо застосування комерційними банками Закону України «Про банкрутство» (п. 2) від 21.07.94 р. № 23012/105 [3]	Банкрутство – це неспроможність юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності у встановлений строк задовольнити вимоги кредиторів, повернути кредити банку та забезпечити обов'язкові платежі до бюджету.	Неспроможність задовольнити вимоги кредиторів
Методичні рекомендації Центральної спілки споживчих товариств України з аналізу й оцінки фінансового стану підприємств (розд. 2) 28.07.2006 [4]	Банкрутство – неспроможність підприємства платити за своїми борговими зобов'язаннями, що може бути зумовлена конкуренцією, некомпетентним управлінням, біржовими спекуляціями тощо.	Неспроможність підприємства платити за своїми борговими зобов'язаннями
Вітчизняні автори		
І.А. Бланк [5, с. 406]	Банкрутство підприємств – це встановлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установлені строки пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом.	Встановлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства
Т.В. Пепа [6, с. 10]	Банкрутство підприємства означає відмову громадянина або фірми сплачувати за власними борговими зобов'язаннями через брак коштів.	Відмова сплачувати за власними борговими зобов'язаннями
О.О. Терещенко [7, с. 13]	Банкрутство підприємств – це наслідок глибокої фінансової кризи, система заходів щодо управління якою не дала позитивних результатів.	Наслідок глибокої фінансової кризи

Закінчення таблиці 1

Н.П. Шморгун [8, с. 86]	Банкрутство підприємства (фінансовий крах) – це документально підтверджена нездатність суб'єкта господарювання платити за своїми зобов'язаннями і фінансувати основну поточну діяльність у зв'язку з відсутністю коштів. Такий стан підприємства, на думку автора, свідчить про погіршення всіх показників, що визначають його фінансову стійкість	Нездатність фінансувати основну поточну діяльність у зв'язку з відсутністю коштів
А.С. Яблонська [9]	Банкрутство – це одна із юридичних підстав ліквідації підприємства, яка виявляється у неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити у встановлений для цього термін пред'явлені йому кредиторами вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.	Підстава для ліквідації підприємства
Власне визначення	Банкрутство підприємства – це наслідок глибокої фінансової кризи підприємства, що приводить до відмови фінансувати основну поточну діяльність у зв'язку з відсутністю коштів, та відмова сплачувати за власними борговими зобов'язаннями, що є підставою для ліквідації підприємства	

Таблиця 2

Аналіз кількості справ про відновлення платоспроможності боржників або визначення їх банкрутом [10]

Період	Кількість справ, закінчених провадженням	Темпи приросту, %	Загальна кількість справ, у яких винесено постанови про визнання банкрутом у звітному періоді	Темпи приросту, %
2011 рік	10 382	–	6745	–
2012 рік	7583	–36,9	4631	–45,6
2013 рік	5697	–33,1	3359	–37,9
2014 рік	3324	–71,4	2095	–60,3
2015 рік	2406	–38,1	1799	–16,4
2016 рік	2101	–14,5	1385	–29,9

з позицій законодавства та наукових робіт вітчизняних і зарубіжних авторів.

У таблиці 2 представлено аналіз кількості справ про відновлення платоспроможності боржників або визначення їх банкрутом.

На основі таблиці 2 можна дійти висновку, що на кінець 2016 року кількість справ, закінчених провадженням, скоротилася до 2101, що менше, ніж у 2015 році, на 14,5%, а якщо порівняти 2016 рік з 2011-м, то кількість справ була меншою практично у чотири рази. Загальна кількість справ, у яких винесено постанови про визнання банкрутом, у звітному періоді на кінець 2016 року становила 1385, що на 29,9% менше, ніж на кінець 2015 року, а у порівнянні з 2011 роком кількість таких справ менша у 3,8 разів.

Банкрутство вітчизняних підприємств дуже впливає на соціально-економічне становище держави, оскільки зменшується кількість робочих місць, зростає безробіття, зменшу-

ються податкові надходження до бюджетів всіх рівнів, зростає соціальна напруга у суспільстві. Тому необхідно чітко визначати причини банкрутства підприємства і вчасно попереджати його виникнення.

На рис. 1. подано напрями попередження, запобігання та подолання банкрутства підприємства.

З метою запобігання кризовому стану підприємств треба сформулювати відповідну й адекватну реальним соціально-економічним процесам систему попередження, запобігання та подолання банкрутства підприємства, яка породжує здатність підприємства до функціонування в умовах підвищеного ризику і загроз.

Комплекс заходів попередження банкрутства передбачає застосування методик прогнозування і визначення ймовірності банкрутства підприємств та своєчасне інформування керівництва про потенційні загрози і ризики.

Рис. 1. Напрями попередження, запобігання та подолання банкрутства

Комплекс заходів з подолання банкрутства передбачає активізацію всіх можливих способів та заходів недопущення ліквідації підприємства, мобілізацію всіх наявних сил та ресурсів шляхом упровадження послідовних взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання із кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності.

Таким чином, упровадження напрямів попередження, запобігання та подолання банкрутства підприємства дасть змогу вчасно реагувати на зовнішні та внутрішні чинники погіршення фінансового стану підприємства, знайти вихід зі скрутного стано-

вища та не допустити повної ліквідації підприємства.

Висновки із цього дослідження. У роботі обґрунтовано поняття «банкрутство підприємства» на основі законодавчої бази і робіт вітчизняних вчених, проведено аналіз кількості справ про відновлення платоспроможності боржників або визначення їх банкрутом, виявлено їх зменшення на кінець 2016 року та подано комплекс заходів щодо попередження та подолання банкрутства підприємства, що дасть змогу вчасно реагувати на організаційні, виробничі та фінансові ризики підприємства з метою недопущення його ліквідації. Ці заходи покликані створити умови для ефективної діяльності підприємства шляхом своєчасного виявлення та послаблення дії різноманітних небезпек і загроз.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436 – IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/436-15>
2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12> № 4212-VI
3. Методичні рекомендації НБУ щодо застосування комерційними банками Закону України «Про банкрутство» від 21.07.94 р. № 23012/105 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_105500-94
4. Методичні рекомендації Центральної спілки споживчих товариств України з аналізу й оцінки фінансового стану підприємств від 27.03.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text892/pg1.htm>
5. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – [2-е изд.]. – К. : Эльга, 2009. – 645 с.
6. Пепа Т.В. Управління фінансовою санацією підприємств: навч. посібник. / Т.В. Пепа, В.О. Федорова. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 440 с.
7. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібник. / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.
8. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.
9. Яблонська А.С. Діяльність арбітражних керуючих: нормативне врегулювання та необхідність законодавчого вдосконалення / А.С. Яблонська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/?do=d&did=4793&sid=comments>
10. Звіт судів першої інстанції про розгляд господарських справ Форма № 1-МС за 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://court.gov.ua/sudo- va_statystyka/](http://court.gov.ua/sudo-va_statystyka/)